

Asia: VN/12528/2019

Lausuntopyyntö osallisuustyöryhmän vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevista ehdotuksista

Lausunnonantajan tausta

1 Lausunnonantaja on

Järjestö

Mikä

-

Työryhmän ehdotukset kokonaisuutena

2. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta heitä koskevien palveluiden asiakasprosesseissa? (Raportin luku 2, s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

Osallisuustyöryhmän raportissa on useita näkövammaisten ihmisten osallisuutta vahvistavia ehdotuksia. On hyvä, että raportissa (s. 22) tuodaan esille YK:n vammaissopimuksen velvoite siitä, että sopimusvaltioiden tulee huolehtia vammaisten ihmisten oikeudesta osallisuuteen.

Osallisuustyöryhmän raportissa (s. 17) todetaan, että palvelutarpeen arviointi on aloitettava muun muassa silloin, kun henkilö hakee vammaispalvelulain perusteella palveluja. Palvelutarpeen arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhdessä asiakkaan kanssa. Nämä palvelutarpeen tekemistä koskevat säännökset vahvistavat asiakkaan osallisuutta asiakasprosessissa, mikä on tärkeää YK:n vammaissopimuksen toimeenpanon näkökulmasta.

Raportissa (s. 18) ehdotetaan, että asiakassuunnitelma on laadittava yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai muun edustajan kanssa. Näkövammaisten liiton mielestä se, että suunnitelman laadintaan otetaan tarvittaessa mukaan ihminen asiakkaan lähipiiristä, ei riittävästi vahvista asiakkaan asemaa suhteessa viranomaiseen.

Säännöksen sisältö olisi perusteltua muuttaa siten, että asiakkaalla on aina oikeus ottaa mukaan suunnitelman laadintaan hänen valitsemansa ihminen. Sosiaaliviranomaisella olisi velvollisuus kertoa tästä oikeudesta asiakkaalle. Tämä olisi tärkeää asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta.

Raportissa (s. 22) tuodaan esille, että osallisuus ja osallistuminen avun ja tuen tarpeiden arvioinnissa ja palvelusuunnittelussa sekä palveluiden toteuttamisessa merkitsevät oikeutta olla mukana yhdessä aktiivisesti suunnittelemassa ja toteuttamassa palveluita sekä vaikuttaa prosessissa. Asiakkaalle tulee antaa mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. On kiinnitettävä huomiota siihen, että osallisuutta vahvistava palvelusuunnittelu lähtee aina näkövammaisen ihmisen yksilöllisistä tarpeista, eikä olemassa olevasta palveluvalikoimasta.

Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tulee olla peruslähtökohta, joka osaltaan mahdollistaa osallisuuden toteutumisen. Tähän liittyen raportissa (s. 23) on hyvin tuotu esille se, että vammaisen ihmisen oma tahto ja mielipide selvitetään ja otetaan huomioon asiakasprosessin kaikissa vaiheissa. Osallisuus ei voi toteutua ilman itsemääräämisoikeutta, kuten raportissa (s. 23) mainitaan.

Vammaisten ihmisten osallisuutta heitä koskevissa asiakasprosesseissa ei voida vahvistaa pelkästään lainsäädäntöön tehtävillä muutoksilla. On välttämätöntä, että uuden lainsäädännön tultua voimaan, sosiaalihuollon viranomaiset saavat riittävää ja laadukasta koulutusta uuden lainsäädännön sisällöstä ja merkityksestä. Koulutuksen toteuttamisesta ja toteutumisesta tule huolehtia valtion hallinnon tasolla. Koulutusta tulee järjestää muun muassa palvelutarpeen arvioinnista ja palvelusuunnitelman tekemisestä.

Sosiaaliviranomaisilla tulee olla täysi tietopohja ja ymmärrys siitä, että osallisuus syntyy vain aidosta ja avoimesta yhteistyöstä asiakkaan kanssa. Asiakkaiden mielipiteet jäävät huomioon ottamatta, mikäli vammaispalveluille ei käytännössä varata riittävästi resursseja. Myös esimerkiksi palvelutarpeen arviointiprosessiin on oltava riittävät resurssit, jotta arviointi aidosti tulee tehdyksi siten kuin säännös edellyttää.

Näkövammaisten liiton havainto on, että vammaispalvelujen asiakasprosessia ja päätöksentekoa ohjaavat usein enemmän taloudelliset seikat kuin asiakkaiden todelliset yksilölliset tarpeet. Tähän on tultava muutos.

3. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin? (s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

Työryhmän ehdotuksilla voidaan vahvistaa näkövammaisten ihmisten oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin. Raportissa (s. 16) todetaan, että vammaisen ihmisen palveluita koskevat päätökset on tehtävä siten, että ne ovat voimassa toistaiseksi, ellei henkilön oma etu, yksilöllinen tilanne tai palvelun luonne edellytä määräaikaista päätöstä.

On välttämätöntä, että päätös vammaispalvelusta tehdään siten kuin se on näkövammaisen ihmisen kannalta tarpeellista ja tarkoituksenmukaista. Näkökulmana tulee olla näkövammaisen ihmisen näkökulma, ei viranomaisen.

Raportissa (s. 16) todetaan, että päätöksen on perustuttava asiakkaan palvelutarpeen arvioon ja asiakassuunnitelmaan kirjattuun yksilölliseen avun tai tuen tarpeeseen sekä palveluiden tuottamistapaan. Kuten raportista ilmenee, asiakassuunnitelmalla tulee olla todellinen, merkittävä painoarvo, kun palvelupäätöksiä tehdään, jotta näkövammaisen ihmisen yksilölliset tarpeet ja näkemykset tulevat täysimääräisesti huomioiduiksi.

Raportissa (s. 25–26) tuodaan esiin yksi keskeinen seikka. Henkilöstön riittävyyteen, osaamiseen ja rakenteeseen tulee kiinnittää huomiota. Näkövammaisten ihmisten oikeus yksilöllisiin ja laadukkaisiin vammaispalveluihin ei voi toteutua, mikäli edellä mainituissa asioissa on puutteita.

Palvelujen kilpailuttaminen on usein, muun muassa vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen kohdalla, heikentänyt palvelun laatua ja näkövammaisen ihmisen yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista. Siksi on tärkeää, että jatkossa taloudelliset intressit ja kilpailutus eivät saa olla esteenä sille, että vammaispalvelut toteutetaan laadukkaasti ja vammaisten ihmisten yksilölliset tarpeet huomioiden, mihin onkin raportissa (s. 38) kiinnitetty huomiota.

Vammaispalvelujen on oltava laadukkaita sekä näkövammaisen ihmisen yksilöllisiin tarpeisiin ja elämäntilanteeseen tosiasiaa soveltuvia. Tämä koskee myös palvelujen järjestämistapaa ja käytännön toteutusta. Tällä hetkellä näkövammaisten kohdalla merkittäviä ongelmia on kuljetuspalvelujen järjestämisessä ja siinä, että kunnissa käytössä olevat kuljetuspalvelujen järjestämistavat eivät ole tarkoituksenmukaisia ja soveltuvia näkövammaisten ihmisten yksilöllisiin tarpeisiin ja elämäntilanteeseen. Ne muun muassa vaikeuttavat työssäkäyntiä, opiskelua ja tavallisen arjen asioita, vaikka kuljetuspalvelujen tarkoituksena on mahdollistaa näkövammaisen ihmisen tavallinen arki.

Näkövammaisten ihmisten oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin ei voida taata pelkästään lainsäädäntömuutoksilla. On oleellista, että palvelupäätöksiä tekevät ja palveluita toteuttavat koulutetut ja osaavat työntekijät. On myös selvää, että palveluihin on varattava riittävät resurssit. Näin ollen koulutukseen ja resurssointiin on kiinnitettävä huomiota jo nyt sekä uuden lainsäädännön tullessa voimaan. Vammaispalveluissa vallitsevana ollut alibudjetointi ja jatkuva säästöjen etsiminen on saatava katkaistua.

1 § 1 momentin 3 kohta

- 4. Kannatatteko ehdotettua muotoilua, jonka mukaan lain tarkoituksena olisi tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista? Rauenneessa hallituksen esityksessä käytettiin termiä itsenäinen suoriutuminen itsenäisen elämän sijaan. (s. 14)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotettu muotoilu ”itsenäinen elämä” on perusteltu. Itsenäinen suoriutuminen -termi ei ole tarpeeksi kattava. Lisäksi se voi olla harhaanjohtava.

1 § 1 momentin 4 kohta

- 5. Kannatatteko vammaisen henkilön edun lisäämistä palvelujen turvaamista koskevaan kohtaan? (s. 14)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Vammaisen ihmisen edun lisääminen palvelujen turvaamista koskevaan kohtaan on kannatettava. Kun säännösmuotoilussa on termi "etu" yksilöllisen tarpeen lisäksi, säännöksessä korostuu, että vammaisen ihmisen näkökulma on laajasti otettava huomioon palveluissa. Ehdotettu säännösmuotoilu edellyttää, että sosiaaliviranomainen perehtyy hyvin näkövammaisen asiakkaan kokonaistilanteeseen.

1 §:n perustelut

- 6. Kannatatteko 1 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 19-27)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ensimmäisen pykälän perusteluihin tehdyt muutosehdotukset ovat perustellut. Erityisesti on kannatettavaa, että lain tarkoitus tulee aina ottaa huomioon palveluiden suunnittelu- ja

päätöksentekoprosessissa (raportin s. 19). Tämä osaltaan edesauttaa sitä, että viranomaiset huomioivat perus- ja ihmisoikeussäännöksistä tulevat veloitteet. Siten näkövammaiset ihmiset jatkossa mahdollisesti saavat päätöksiä, jotka on tehty perus- ja ihmisoikeusmyönteistä laintulkintaa soveltaen.

Näkövammaisten liiton havainto on, että sosiaaliviranomaiset eivät ole lainkaan riittävästi tehneet päätöksiä, joista ilmenee perus- ja ihmisoikeusmyönteinen laintulkinta. Myös YK:n vammaissopimuksen ja sen veloitteiden tuntemus on yllättävän heikkoa sekä kunnissa että eri oikeusasteissa.

Raportissa (s. 21) on ansiokkaasti avattu osallisuuden ja osallistumisen käsitteitä. On hyvä, että nämä käsitteet ja niiden merkitys on kirjattu raporttiin, koska YK:n vammaissopimuksessa painotetaan erityisesti vammaisten ihmisten oikeutta osallisuuteen.

Saavutettavuudella ja esteettömyydellä on näkövammaisille ihmisille huomattava merkitys, joten on tärkeää, että nämä asiat on otettu esille raportissa (s. 22). Esteettömyys ja saavutettavuus ovat osallisuuden tärkeitä edellytyksiä. Saavutettavuus on keskeinen elementti, jotta näkövammaiset ihmiset voivat käyttää digitalisaation tarjoamia palveluja. On kuitenkin muistettava, että kaikilla ei koskaan ole mahdollisuutta digitaalisten palvelujen käyttöön, joten aina on oltava vaihtoehtoinen tapa.

Itsemääräämisoikeus on keskeinen perus- ja ihmisoikeus, joten on perusteltua, että kyseinen käsite on raportissa (s. 23) nostettu esille. Vammaisella ihmisellä on oikeus päättää häntä itseään koskevista asioista ja tehdä valintoja. Asiakkaan etu tulee huomioida kaikissa palveluprosesseissa, ja siksi on erittäin hyvä, että asiakkaan etuun liittyvät asiat on monipuolisesti kirjattu raporttiin (s. 23–24).

Palvelujen laatu on vahvasti sidoksissa henkilöstön osaamiseen. Sen vuoksi on perusteltua, että raportissa (s. 26) on kiinnitetty tähän huomiota.

3 §:n 3 momentti

7. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaisella henkilöllä olisi oikeus käyttää hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoa hänen osallisuutensa ja osallistumisensa tukemiseksi? (s. 15)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Lisäsehdotus vahvistaa perus- ja ihmisoikeuksien merkitystä ja kielellisiä oikeuksia.

8. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaista henkilöä olisi tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa? (s. 15)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Lisäsehdotus on perusteltu. Se osaltaan edesauttaa monen vammaisen ihmisen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

3 §:n perustelut

9. Kannatatteko 3 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.27-32)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Kyseiset muutosehdotukset vahvistavat näkövammaisten ihmisten osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa siihen, että he saavat laadukkaat ja yksilölliset sekä heidän tarpeitaan vastaavat palvelut. Muutosehdotuksilla luodaan edellytykset sille, että näkövammaisen ihmisen perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat nykyistä paremmin.

4 § Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

10. Työryhmä ei ehdottanut palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa koskevaan pykälään muutosta. Oletteko samaa mieltä siitä, että muutosta ei tarvita (s. 15)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa koskevaa pykälää ei tarvitse muuttaa. Olennaista on, että viranomaiset alkavat joka tilanteessa noudattaa lakia siinä, että he tekevät palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman aina, kun siihen laki velvoittaa. Tällä hetkellä näissä on puutteita.

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma tulee tehdä lain mukaan laadukkaasti ja huolellisesti. Sosiaalihuollon henkilöstö tarvitsee koulutusta ja myös riittävät resurssit, jotta lakia ei rikota osaamattomuuden tai resurssien puutteen vuoksi.

4 §:n perustelut

11. Kannatatteko 4 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 32-35).

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelu

Asiakkaan edun tulee olla lähtökohta koko asiakasprosessissa. Raportissa (s. 32) on perustellusti mainittu, että sosiaalihuollon asiakaslain 8 §:n mukaan ensisijaisesti on otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide, kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta sekä käsiteltävä ja ratkaistava sosiaalihuoltoa koskeva asia asiakkaan etu ensisijaisesti huomioon ottaen.

5 § 1 momentti

- 12. Kannatatteko ehdotusta siitä, että vammaisen henkilön palveluja koskevat päätökset olisi tehtävä toistaiseksi voimassa oleviksi tietyin edellytyksin? (s. 16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Kun vammaisen ihmisen palveluja koskevat päätökset on tehtävä toistaiseksi voimassa oleviksi tietyin edellytyksin, se vahvistaa asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Se myös helpottaa näkövammaisen ihmisen arjen suunnittelua, työssäkäyntiä, opiskelua ja tavallisten arjen asioiden hoitamista. Hallintolain 7 §:ssä säädetyn hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvan palveluperiaatteen mukaista on, ettei asiakkaan tarvitse tarpeettomasti hakea uudelleen palvelua tietyn ajan kuluttua.

- 13. Ovatko määräaikaisen päätöksen edellytykset, joiksi ehdotetaan henkilön omaa etua, yksilöllistä tilannetta tai palvelun luonnetta, määritelty tarkoituksenmukaisesti? (s. 16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

On tärkeää, että määräaikainen päätös on nimenomaan näkövammaisen ihmisen näkökulmasta perusteltua. Näkövammaisten liiton näkemyksen mukaan nykykäytännössä näin ei useinkaan ole. Hyvin usein määräaikaisten päätösten tekeminen ei ole näkövammaisen ihmisen tarpeiden näkökulmasta perusteltua, vaan määräaikaiset päätökset hankaloittavat näkövammaisen ihmisen tilannetta verrattuna siihen, jos päätökset tehtäisiin toistaiseksi voimassa oleviksi. On erikoista, että jonkin vammaispalvelun tarpeen ollessa pysyvä, siitä tehdään kuitenkin määräaikainen päätös. Näkövamma ei parane eikä se ole tilapäinen.

5 § 2 momentti

- 14. Kannatatteko ehdotusta siitä, että asiakkaan esittämästä avun ja tuen tarpeesta tai palvelun toteuttamistavasta voitaisiin poiketa vain perustellusta syystä, joka olisi kirjattava päätökseen? (s.16)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotus on asiakkaan oikeusturvan kannalta erittäin hyvä. Ehdotuksen toteuttaminen myös vähentäisi vammaispalvelupäätöksiin liittyvää yleistä ongelmaa siitä, että varsinkaan kielteisiä päätöksiä ei perustella kunnolla. Viranomaisten velvollisuudesta perustella päätökset säädetään nimenomaisesti hallintolain 45 §:ssä. Sosiaalihuollon viranomaisten tulee noudattaa hallintolakia myös tältä osin.

5 § 3 ja 4 momentit

15. Kannatatteko vammaisen henkilön perheen ja läheisten tukemista koskevia ehdotuksia? (s. 16)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

On tärkeää, että näkövammaisen ihmisen koko elämänpiiri ja läheiset tulevat huomioiduiksi. Säännös vahvistaisi näkövammaisen ihmisen asemaa.

16. Kannatatteko 5 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.35-44)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Raportissa (s. 35) on perustellusti mainittu, että erityisesti vammaisen asiakkaan oikeusturvan kannalta on tärkeää ottaa huomioon, että päätös ja muut asiaan liittyvät asiakirjat ovat asiakkaalle ymmärrettävässä ja tosiasiallisesti saavutettavassa muodossa. Näkövammaisille ihmisille saavutettavuus on erityisen tärkeä asia, josta tulee huolehtia, jotta näkövammaisten ihmisten oikeusturva ei vaarannu.

Lisäksi raportissa (s. 36–37) on otettu esille keskeinen asia siitä, että palveluiden jatkuvuuden turvaaminen vammaispalveluissa edellyttää pitkäaikaisia päätöksiä. Raporttiin (s. 37) on myös kirjattu merkityksellinen vammaisten ihmisten asemaa vahvistava asia: velvollisuus järjestää ja tuottaa vammaispalvelut siten, että henkilön saama apu, tuki ja palvelut vastaavat kaikilta osin vammaisen ihmisen yksilöllisiin tarpeisiin.

Esimerkiksi vammaispalvelulain mukaisissa kuljetuspalveluissa esiintyy tällä hetkellä vakavia ongelmia. Näkövammaiset asiakkaat eivät koe saavansa sellaisia kuljetuspalveluja, jotka vastaavat heidän yksilöllisiä tarpeitaan.

Kuten raportissa (s. 37) todetaan, laadukkaiden päätösten edellytyksenä on perusteellisesti yhdessä asiakkaan kanssa toteutettu palvelutarpeen arviointi ja palvelusuunnitteluprosessi. On välttämätöntä, että vammaispalvelulainsäädännön uudistuksen yhteydessä esitetään täydennettäväksi sosiaalihuoltolain asiakassuunnitelmaa koskevaa 39 §:ää siten, että asiakassuunnitelma sisältäisi asiakkaan ja tarvittaessa asiakkaan läheisen kanssa ehdotuksen palveluiden toteuttamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata asiakkaan tarpeisiin (raportin s. 38).

Lisäksi hyvin kannatettava on raportissa (s. 38) todettu asia siitä, että palvelut tulee lähtökohtaisesti toteuttaa asiakassuunnitelmaan kirjatulla tavalla.

36 § Palvelutarpeen arviointi

17. Kannatatteko palvelutarpeen arviointia koskevaan pykälään tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 17)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

On kannatettavaa, että palvelutarpeen arvioinnin tekemisen velvoite laajennetaan myös tilanteisiin, joissa ihminen hakee vammaispalvelulain perusteella palveluja (raportti, s. 17). Palvelutarpeen arviointi tulee tehdä yhdessä asiakkaan kanssa (raportti, s. 17). Näkövammaisella ihmisellä tulee olla oikeus aktiiviseen rooliin palvelutarpeen arvioinnin tekemisessä. Jotta näkövammaisen ihminen voi olla osallinen palveluprosessissa, hänen on tultava kuulluksi ja hänellä tulee olla mahdollisuus oman näkemyksensä ilmaisemiseen.

18. Kannatatteko 36 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.44-45)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

On välttämätöntä, että arvioitaessa ihmisen toimintakykyä ja palvelutarvetta erilaisissa toimintaympäristöissä, otetaan huomioon näkövammaisen ihmisen elämäntilanne kokonaisuudessaan. Tämä näkökulma mahdollistaa sen, että näkövammaisen ihmisen elämän eri osa-alueita koskevat perus- ja ihmisoikeudet tulevat otetuiksi huomioon. Lisäksi on huolehdittava näkövammaisen ihmisen oman äänen kuulumisesta ja tosiasiallisesta kuuntelemisesta, sillä kyse on hänen yksilöllisistä tarpeistaan ja elämäntilanteestaan.

39 § 1 momentti

19. Kannatatteko ehdotettua lisäystä, jonka mukaan asiakassuunnitelma olisi laadittava yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa omaisen, läheisen tai muun asiakkaan edustajan kanssa? (s. 18)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Asiakkaan oikeusturvan ja osallisuuden toteutumisen näkökulmasta on monesti hyvä, että asiakassuunnitelman teossa on asiakkaan lisäksi mukana hänen tukenaan joko hänen omaisensa, läheisensä tai muu edustaja. Se, että suunnitelman laadintaan otetaan tarvittaessa mukaan

asiakkaan lähipiiristä henkilö, ei riittävästi vahvasta näkövammaisen ihmisen asemaa suhteessa viranomaiseen.

Säännöksen sisältö olisi perusteltua muuttaa siten, että asiakkaalla on aina oikeus ottaa mukaan suunnitelman laadintaan hänen valitsemansa henkilö. Sosiaaliviranomaisella olisi velvollisuus kertoa tästä oikeudesta asiakkaalle.

Esimerkiksi Näkövammaisten liitossa on todettu näkövammaisen asiakkaan edun kannalta hyväksi käytännöksi, että asiakassuunnitelman tekemisessä on mukana Näkövammaisten liiton oikeuksienvälvojan työntekijä.

39 § 2 momentti

20. Kannatatteko ehdotettua lisäystä siitä, että asiakassuunnitelma sisältäisi asiakkaan ja tarvittaessa asiakkaan läheisen ehdotuksen palveluiden tuottamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata asiakkaan tarpeisiin? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Asiakkaan oikeus yksilöllisiin, hänen tarpeensa huomioiviin palveluihin tulee turvata. Näin ollen asiakassuunnitelman tulee sisältää asiakkaan oma näkemys palvelujen tuottamistavasta. Tarvittaessa myös näkövammaisen ihmisen läheisen näkemys on perusteltu. Asiakkaalla tulee olla oikeus vaatia palvelusuunnitelman muuttamista myös palvelun järjestämistavan osalta (esimerkiksi kuljetuspalvelujen tai henkilökohtaisen avun järjestämistapa).

21. Kannatatteko ehdotusta, että pykälään lisättäisiin arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista sekä toimintakyvystä? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Näkövammaisten liitto kannattaa esitystä osittain. Tämä ei ollut kuitenkaan valittavien vaihtoehtojen joukossa. Esityksessä on hyvää, mutta siinä on myös riskejä ja mahdollisuus näkövammaisen ihmisen oman näkemyksen sivuuttamiseen.

Mikäli arviota asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista sekä toimintakyvystä lisätään pykälään, on oltava tarkkana, että arvio tulee myös näkövammaiselta asiakkaalta eikä vain viranomaiselta.

Palvelusuunnitelmaa tulee muuttaa, mikäli asiakas kokee, että hänen tilanteessaan tai voimavaroissaan on tapahtunut esimerkiksi käänne huonompaan suuntaan.

22. Kannatatteko ehdotettuja lisäyksiä asiakkaan läheisen näkemyksen huomioon ottamisesta asiakassuunnitelmaa laadittaessa? (s. 18)

Kyllä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Näkövammaisten liitto kannattaa esitystä varauksella. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että läheinen on näkövammaisen ihmisen puolella ja nostaa esille asioita, joissa korostuu näkövammaisen ihmisen etu. Näin ollen läheisen näkemyksen huomioon ottaminen asiakassuunnitelman laadinnassa vahvistaa näkövammaisen ihmisen oikeusturvan toteutumista. Läheinen voi varmistaa, että näkövammaisen ihmisen tulee kuulluksi ja painottaa näkövammaisen asiakkaan oman painotuksen tukena hänen yksilöllisiä tarpeitaan.

Toisaalta esitys sisältää riskin, että läheinen syystä tai toisesta ei katso näkövammaisen ihmisen etua eikä yksilöllisiä tarpeita. Tällöin on mahdollisuus, että hän omalla näkemyksellään heikentää näkövammaisen ihmisen asemaa. Tällainen riski voi liittyä esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaan tai vanhemman ja nuoren kompleksiseen suhteeseen. Viranomaisen tulee olla tarkkana, jotta näkövammaisen ihmisen tarpeet ja oma ääni tulevat kuulluiksi ja vakavasti otetuiksi.

39 §:n perustelut

23. Kannatatteko 39 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 45-46)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Raporttiin (s. 46) on perustellusti kirjattu, että luettelon järjestystä esitetään muutettavaksi siten, että luettelo lähtee henkilön omista voimavaroista ja tavoitteista. Tämän asian pitäisi myös siirtyä käytännön sosiaalityöhön ja palvelusuunnitelman tekemiseen, jotta palvelusuunnitelman laadinta aina aloitettaisiin asiakkaan voimavarojen ja tavoitteiden määrittelystä, minkä tekemisessä asiakas olisi itse aktiivisessa roolissa. Yhtenä YK:n vammaissopimuksen lähtökohtana on, että vammaisilla ihmisillä tulee olla mahdollisuus osallistua aktiivisesti muun muassa heitä itseään koskeviin asiakasprosesseihin.

Kokko Sari

